

COME2ART: Introducing a collaborative scheme between artists & community members fostering life skills development and resilience through creative placemaking

Contract number: 2020-1-EL01-KA227-ADU-094692

Erasmus + project, Partnerships for Creativity

*“Een curriculum voor levensvaardigheden via kunst
in het kader van creatiefplaats maken”*

Module 4

Werk samen met anderen aan artistieke projecten en stimuleer collectieve inspanningen en gedeeld begrip

Invoering

Het LifeComp-conceptuele raamwerk van de Europese Commissie bundelt samenwerking samen met empathie en communicatie onder de sociale ruimte. Volgens het raamwerk betekent samenwerking het deelnemen aan groepsactiviteiten en teamwerk, waarbij anderen worden erkend en gerespecteerd.

Samenwerken is een van de sleutelvaardigheden van de 21e eeuw om een beter leven te kunnen leiden en is leerbaar.

Module 4 bestaat uit twee eenheden:

Unit 4.1: Opnieuw nadenken over wat samenwerken betekent

De eerste unit laat de deelnemers kennismaken met de basisbegrippen van samenwerking, beginnend bij een reflectie op empathie en actief luisteren.

Deze eenheid omvat:

- Kaders en hulpmiddelen die ze kunnen gebruiken en toepassen voor de leden van de gemeenschap om hun samenwerkingscompetentie te verbeteren
- Hoe conflicten te anticiperen en te overwinnen.

Unit 4.2: Collectieve praktijken in de artistieke omgeving

De tweede eenheid laat de deelnemers kennismaken met interessante casestudies en methoden voor effectieve samenwerking. Zoals uit het onderzoek naar voren komt, moet de collaboratieve en sociale dimensie van de

creatieve praktijken worden gekoesterd, zodat jongeren en leden van de gemeenschap zich onderdeel voelen van een grotere groep mensen die dezelfde waarden en hetzelfde doel delen. Hierdoor kunnen ze opnieuw verbinding maken met hun openheid en vermogen om te communiceren.

Deze eenheid omvat de volgende praktijken:

- Het ACED-model: een blauwdruk voor verandering
- De SCRATCH-methode in het Battersea Arts Center

De belangrijkste leerdoelen van deze module zijn:

- Kennis en toepassing van het begrip empathie en actief luisteren
- Beschrijving van tools en raamwerk om samenwerkingsvaardigheden te begrijpen en te verbeteren
- Tips en trucs om betere gesprekken online te voeren
- Beschrijving van casestudies gebaseerd op samenwerking met leden van de gemeenschap

In overeenstemming met deze vaardigheden is het trainingsmateriaal onder de eenheden 4.1 en 4.2 gericht op het bereiken van deze belangrijkste leerresultaten:

- Definieer minimaal één element van empathie
- Geef minimaal 1 belangrijk aspect van een samenwerking aan
- Pas actief luisteren toe
- Experimenteer minimaal 1 oefening om empathie te oefenen
- Ontwerp één kunstproject gebaseerd op samenwerking
- Identificeer wat het Audience Centered Experience Design (ACED) is
- Beschrijf de SCRATCH-methode

Unit 4.1: Opnieuw nadenken over wat samenwerken betekent

Invoering

Als een van de belangrijkste vaardigheden van de 21e eeuw om te kunnen gedijen, wordt samenwerking gedefinieerd als het vermogen “om deel te nemen aan groepsactiviteiten en teamwerk, waarbij anderen worden erkend en gerespecteerd”. Het vermogen om een samenwerkingsomgeving te creëren en te begeleiden, is nauw verbonden met empathie en communicatie en is essentieel voor elk creatief proces dat gebaseerd is op groepsdynamiek.

Samenwerken gaat over het aangaan van een relatie met iemand anders, het uitoefenen van empathie, actief luisteren en de bereidheid om het delen van perspectieven en het gezamenlijk ontwerpen van ideeën te omarmen.

Empathie begrijpen

Effectieve samenwerking wordt gevoed door empathie, gedefinieerd als “het begrijpen van de emoties, ervaringen en waarden van iemand anders, en het bieden van passende reacties”. Empathie is verweven met zelfbewustzijn of het vermogen om de eigen emoties te identificeren, labelen en beschrijven, terwijl we emoties bij anderen herkennen, begrijpen en erop reageren.

Vaak gezien als een aangeboren kwaliteit of iets dat niet kan worden onderwezen, is het interessant om na te denken over empathie, aangezien de UNESCO-werkgroep voor mondiaal burgerschapsonderwijs empathie tot de competenties van mondiaal burgerschap rekent. Empathie kun je leren en oefenen. Het is mogelijk om je met iemand in te leven en het nog steeds niet

eens te zijn met diens houding of waarden. Daarom is het essentieel om ons bewust te worden van de emoties die anderen bij ons oproepen en hoe we daarop willen reageren. Het gaat erom dat je in de schoenen van iemand anders kruipt, zelfs als die zich niet op zijn gemak voelt. Het betekent luisteren, begrijpen, niet oordelen, onszelf soms blootstellen, een verbinding tot stand brengen en de standpunten van anderen accepteren.

Empathie betekent voor een groep mensen iets opbouwen, beginnend bij luisteren en het opbouwen van vertrouwen. Om echt creatieve ideeën te bedenken, moet je zoeken naar een diversiteit aan perspectieven en een gastvrije ruimte creëren waar mensen hun ideeën kunnen delen zonder angst voor oordeel. Empathie is de sleutelvaardigheid om dit te ontsluiten. Om het vermogen tot empathische samenwerking op te bouwen, kan men beginnen door meer vragen te stellen, actief te luisteren, een nieuwsgierige instelling aan te nemen en voort te bouwen op de ideeën van anderen.

Actief luisteren gebruiken

De meeste mensen beschouwen luisteren als een passieve activiteit, maar actief luisteren is niet alleen maar horen wat er gezegd is, maar het is een tweerichtingsproces waarbij de vaardigheden van zowel de zender als de ontvanger betrokken zijn. Het is een krachtig hulpmiddel om de samenwerking op gang te brengen en te houden: als we luisteren, is het zichtbaar, als er naar ons geluisterd wordt, kunnen we een vertrouwensrelatie opbouwen, omdat een actieve luisteraar de volledige aandacht schenkt en de spreker de ruimte geeft zichzelf uit te drukken.

Mensen hebben echter de neiging om tegelijkertijd te luisteren en na te denken, waarbij ze een reactie formuleren op wat de ander zegt of informatie eruit filteren waarvan zij vinden dat deze niet relevant is (niet-functioneel luisteren). Anticipatie en vooroordelen zijn veelvoorkomende gedragingen die van invloed kunnen zijn op het vermogen om echt naar iemand te luisteren en kunnen voorkomen dat we dingen vanuit een nieuw perspectief bekijken. Wat leidt tot 'niet-functioneel' luisteren is de overtuiging dat we al weten wat de spreker gaat zeggen. De meest ontwrichtende barrière voor Actief Luisteren is de afleiding van de innerlijke stem die de ander preventief beoordeelt.

Om deze reden is volledig aanwezig zijn de eerste voorwaarde voor actief luisteren. Het impliceert het proces waarbij we ons bewust worden van onze gevoelens en deze gebruiken als 'emotionele' informatie over onszelf, onze gesprekspartner en de inhoud van zijn/haar toespraak. Actief luisteren is een verbeterde, actieve staat van luisteren, waarbij wordt geobserveerd wat de non-verbale boodschappen van een persoon zeggen – de lichaamsboodschappen – en de context.

Het vereist inspanning, zelfbewustzijn en oefening. Het is een krachtige vaardigheid, omdat iemand hierdoor meer inzicht en meer onbesmette informatie kan verwerven. Het maakt het mogelijk om beter te communiceren binnen een team, met andere collega's of met externe belanghebbenden. Door onze interne stemmen te dempen kunnen we een ruimte van vertrouwen en respect creëren. Actief luisteren kan conflicten helpen verspreiden en samenwerking bevorderen.

Samenwerken met anderen in artistieke praktijken

Samenwerken betekent deelnemen aan groepsactiviteiten en teamwerk waarbij anderen worden erkend en gerespecteerd. Het geeft een gevoel van gedeelde prestatie en de banden tussen groepsleden kunnen helpen bij het opbouwen van zorgzame relaties. Het helpt negatieve psychologische toestanden zoals depressie, angst of onderdrukte woede, faalangst, hopeloosheid en zinloosheid te bestrijden. Positieve onderlinge afhankelijkheid, de mogelijkheid om op elkaars inspanningen te vertrouwen en bevorderende interactie (het aanmoedigen en faciliteren van elkaars bijdragen) zijn sleutelaspecten van samenwerking. Maar hoe kunnen we ervoor zorgen dat we een goede context en omgeving creëren waarin onze groep kan samenwerken? Hier volgen enkele belangrijke aspecten van toezicht en controle:

- **Gemeenschappelijk doel:** het is belangrijk om een duidelijk doel te stellen voor de samenwerking die de groep ontwikkelt. Iedereen moet duidelijk weten wat samenwerking kan opleveren.
- **Inspelen op sterke punten:** het in kaart brengen van de troeven die de groep op tafel brengt, is een empowerende oefening om de bereidheid om samen te werken te versterken.
- **Acties spreken luider dan woorden:** in plaats van betrokken te zijn bij vergaderingen, moeten groepsleden samenwerken aan strategieën en actieplannen. Co-creatie is een essentiële dimensie voor samenwerking.
- **De juiste toon treffen:** communicatie is een belangrijk onderdeel van samenwerking. Bij het creëren van een samenwerkingsomgeving moet de

toegankelijkheid van taal en codes worden gegarandeerd en niet als vanzelfsprekend worden beschouwd.

- Bewijs: het opbouwen van betrokkenheid, het is belangrijk om te werken aan het verzamelen en delen van de resultaten van samenwerking. Bewijs kan de groep en haar nalatenschap motiveren en inspireren.

Unit 4.2: Collectieve praktijken in de creatieve omgeving

Invoering

Deze eenheid presenteert drie geselecteerde samenwerkingspraktijken om op kunst gebaseerde praktijken samen te bedenken, mede te ontwerpen en te evalueren: het ACED-model, de SCRATCH-methode, het Creative People and Places Collaborative evaluatiekader. Deze drie collectieve praktijken in creatieve contexten delen een bottom-up benadering waarbij samenwerking en inclusiviteit worden verzekerd door de adoptie van methodologieën zoals een mensgerichte benadering, 'trial-error' en 'double loop learning', ontwerpdenken dat mensen centraal stelt in de creatieve context. proces, of dit nu tijdens de creatie-, implementatie- of evaluatiefase is.

Het ACED-model: een blauwdruk voor verandering

ACED – Publiekgericht ervaringsontwerp¹ is een collectief praktijkformat om culturele organisaties te helpen ervaringen te creëren met en voor hun publiek,

---

¹Deze tekst is een uittreksel uit "A Blueprint for Audience Centered Experience Design", een publicatie gerealiseerd binnen het ADESTE+ project, medegefinancierd door het Creative Europe Programma van de Europese Unie

bezoekers of deelnemers, met behulp van een gefaseerd proces dat hen kan helpen veranderingen op de lange termijn door te voeren.

Het volgt de principes van mensgericht ontwerp en is aangepast aan de manier waarop culturele organisaties werken, omdat het samen met organisaties van over de hele wereld is ontworpen en beproefd. Het erkent dat we, om effectief te zijn, bereid moeten zijn onszelf en onze organisaties te veranderen.

ACED is bedoeld voor culturele organisaties die geïnteresseerd zijn in een interventiemodel voor het verbeteren van hun vermogen om betekenisvolle relaties op te bouwen met hun publiek en gemeenschappen. Het werkt voor grote of kleine instellingen in verschillende artistieke en culturele vormen en verschillende soorten organisaties. Het kan worden aangepast aan verschillende contexten en missies en worden in de praktijk net zo divers als de organisaties die besluiten het op zich te nemen.

ACED is gebaseerd op de behoeften van culturele organisaties, maar is op verschillende manieren relevant en nuttig, voor een reeks doeleinden en rollen:

- Voor de teams van culturele instellingen biedt het creatieve manieren om hun talenten te gebruiken om een aanbod te oriënteren rond de behoeften van het publiek.
- Voor culturele leiders kan het de basis bieden voor verandering die transformerend is, een missie waarmaakt en teams mogelijk maakt.
- Voor trainers, adviseurs of facilitators biedt het een nieuwe, maar beproefde manier om een organisatie vooruit te helpen.
- Voor beleidsmakers biedt het de inspiratie en basis voor de bredere verandering die de culturele sector nodig heeft.

ACED is opgericht om fundamentele veranderingen op de lange termijn te bewerkstelligen. Het vereist een positief, optimistisch perspectief, waarbij de juiste aandacht wordt besteed aan de beleving van het publiek, de deelnemer of de gebruiker.

Audience Centered Experience Design richt zich daarom zowel op wat we moeten doen om aan de behoeften van het publiek te voldoen als tegelijkertijd op het faciliteren van veranderingen in de organisatie om dit mogelijk te maken. Het vereist empathie, creativiteit, een echte praktijkgerichte aanpak en de toewijding om te testen, valideren en aanpassen als dat nodig is.

Drie algemene fasen en acht fasen:

GET READY/de voorbereiding en uitgangspunten

1. Voorbereiden/beslissen of je er klaar voor bent en wat je wilt doen
2. Ontvriezen/ontsluiten van de organisatie en het inrichten van het proces

EXPERIMENT/de fase van denken, overwegen en testen

3. Empathiseer/identificeer en begrijp uw interessepubliek
4. Definieer/verduidelijk wat je wilt bereiken
5. Bedenk/creëer, stel je voor, bedenk wat je zou kunnen doen om dit te bereiken
6. Maak een prototype/beslis over de beste oplossingen en test deze
7. Leg vast/evalueer wat werkte, verfijn, probeer het opnieuw of adopteer en versterk het
8. Veranker de oplossing(en) en de nieuwe werkwijze in je werk.

De ACED-blauwdruk is een aanpak die door allerlei organisaties in uiteenlopende contexten binnen de culturele sector kan worden overgenomen.

Het is ontwikkeld binnen het Adeste+-project om de kwestie aan te pakken van het mogelijk maken van bredere en diepere participatie en betrokkenheid van het publiek bij culturele instellingen.

Voor meer informatie over dit formaat: aced.adestepius.eu

De SCRATCH-methode in het Battersea Arts Center

Het Battersea Arts Centre in Londen omschrijft zichzelf als een instelling die gastvrije en inclusieve ruimtes biedt waar gemeenschappen, kunstenaars en publiek met elkaar in contact kunnen komen en creatief kunnen zijn. Dit kunstencentrum is gevestigd in een iconisch gebouw met een radicale geschiedenis en wil “mensen de middelen geven om artistieke ideeën te ontwikkelen die gedurfd en onconventioneel zijn, en toegankelijkheid centraal stellen in alles wat ze doen”².

Een kenmerkend element van het Battersea Arts Centre, dat het internationaal beroemd maakt vanwege de gehanteerde werkmethode, is de zogenaamde ‘scratch-methode’. Deze methode wordt toegepast op alles wat Battersea bereikt en produceert, of het nu een nieuwe performatieve ruimte is of één show.

Scratch is een manier voor artiesten om in een vroeg stadium ideeën en onafgemaakte shows met het publiek te delen en feedback te krijgen. De methode volgt een eenvoudig proces: wanneer een kunstenaar of professional een idee in conceptvorm voorstelt, voordat er wordt geïnvesteerd

---

² <https://bac.org.uk/>

Hierin ontwikkelt Battersea het samen met het publiek om hun inbreng te verzamelen. Als een artiest een idee heeft en de producers het gevoel hebben dat ze het een kans willen geven (planningsfase), wordt er een eerste conceptvoorstelling georganiseerd van hoe de show eruit zal zien, bijvoorbeeld een show van 10 minuten die wordt getest voor een algemeen publiek. vertegenwoordigd door de lokale gemeenschap (testfase), voor een minimale bijdrage van 2 of 3 pond voor het verzamelen van schriftelijke of mondelinge feedback. De kunstenaar analyseert de ontvangen feedback samen met de producer (analysefase), er wordt rekening gehouden met de nodige tijd om de feedback te verwerken (tijd) en het proces opnieuw te starten totdat de show niet voltooid is.

De Scratch-evenementen van Battersea Arts Centre komen voort uit een rijke geschiedenis van experimenten en samenwerking met het publiek. Door de deuren van het kunstencentrum te openen en kunstenaars een creatief platform te bieden om met hun ideeën te experimenteren, heeft Battersea Arts Centre veel kunstenaars de kans gegeven om hun ideeën uit te werken tot succesvolle shows. Sinds 2006 gebruikt het centrum Scratch in verschillende contexten: om het gebouw te ontwikkelen, om de organisatie ervan te veranderen, om nieuwe ideeën van leraren en jonge ondernemers te ontwikkelen en om uit te breiden naar de digitale wereld.

Collectieve praktijken in minder bediende gebieden: creatieve mensen en plaatsen

Creative People and Places is een nationaal programma gepromoot door de Arts Council in Engeland, dat tot doel heeft de kunstparticipatie te vergroten op

plaatsen waar er historisch gezien minder mogelijkheden zijn geweest voor mensen om betrokken te raken bij kunst en cultuur. Het programma omvat een netwerk van 21 onafhankelijke projecten in heel Engeland, en vanaf 2012 waren er drie eerste CPP-financieringsrondes van Arts Council England.

Het financiert consortiumpartners in in aanmerking komende lokale overheidsgebieden om de lokale bevolking in staat te stellen te beslissen wat voor soort creatieve activiteit zij in hun plaats willen ervaren. Elk consortium moet minstens één niet-kunstpartner omvatten, en elke CPP heeft voor zijn plek zijn eigen tienjarenvisie opgesteld. Teams van mensen hebben de afgelopen tien jaar een rol gespeeld om Creatieve Mensen en Plaatsen tot een succes te maken: van de gemeenschappen zelf, de betrokken organisaties en de individuele, vaak freelance beoefenaars, die allemaal een ongelooflijke betrokkenheid hebben getoond bij de gemeenschappen waarmee ze werken.

Het CPP-programma is geëvalueerd met behulp van een methodologie die is gebaseerd op verschillende bronnen:

bureauonderzoek, interviews, participatieve technieken zoals workshops, mapping-oefeningen en groepsgesprekken met het publiek met een zelfbenoemd 'nieuw' publiek. Hier zijn enkele observaties die de Arts Council heeft verzameld na tien jaar uitvoering van het programma³:

- De waarden en principes die ten grondslag liggen aan de inspanningen om meer mensen bij kunst en cultuur te betrekken, hebben een grote impact op de manier waarop dit werk vervolgens wordt uitgevoerd en hoe effectief het is. Voor

---

³Bron: In kaart brengen en analyseren van betrokkenheidsbenaderingen binnen het Creative People and Places-programma door Sarah Boiling en Clare Thurman

leiders voelt het belangrijk om deze waarden zichtbaar te maken in gedrag en praktijk.

- Als de culturele sector verwacht dat het publiek zijn gedrag verandert, moeten wij eerst veranderen. We moeten filosofisch veranderen in de manier waarop we het publiek en de deelnemers beschouwen als makers en partners; we moeten veranderen wat, waar en wanneer we programmeren; en we moeten de manier veranderen waarop we doelgroepen vinden en ermee communiceren.

- Veel van de praktijken komen voort uit de overtuiging dat kunst voor 'gewone' mensen is. Als we echt willen dat een breed scala aan mensen zich met kunst bezighoudt, moeten we communiceren op een manier die een breed scala aan mensen aanspreekt, en niet op een manier die alleen andere kunstprofessionals, experts en critici aanspreekt.

- Er zijn geen snelkoppelingen naar echte betrokkenheid van het publiek. Het duurt lang en vergt serieuze investeringen. Het vergt ook mensen met geduld, empathie, veerkracht, enthousiasme, visie, creativiteit en oprechte warmte.

- Stap weg van de kunst. Om verbindingen te leggen met mensen die denken dat kunst niet iets voor hen is, is het essentieel om met niet-kunstpartners te werken, niet-kunstplaatsen en -ruimten te gebruiken, verbinding te maken met niet-kunstzinnige individuen en niet-kunsttaal te gebruiken.

- Terwijl het tegelijkertijd... belangrijk is om kunst te creëren die betekenisvol en relevant is voor mensen; dat spreekt over hun leven, hun geschiedenis en hun ervaringen. Geen kunst die door deze factoren wordt begrensd, maar deze als uitgangspunt gebruikt om boeiende en verrassende verhalen te vertellen.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

This publication has been produced with the financial support of the Erasmus+ Programme of the European Commission. The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the author(s), and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

